

מ"ו באב, תשע"ב, 3.8.2012

גיליון מס' 320

פרשת ואתחנן

המטרה: חיזוק שלשלת המסורת

מאת ראובן ורבר, קיבוץ כפר עציון

בפרשת ואתחנן, פונה משה – המורה הגדול, לתלמידיו בדברי פרידה נלהבים. הוא מזרזם לזכור לעולמים את החוויה החד-פעמית של התגלות הא-לוהים אליהם במעמד הר סיני:

רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך: יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב באמר ה' אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון: ותקרבון ותעמדון... וידבר ה' אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול: (דברים ד, ט-יב).

בפסוקים אלה מצווה משה את בני ישראל להעביר את החוויה העל-טבעית הייחודית של מעמד הר סיני מדור לדור, וזאת כדי להבטיח שיקיימו לדורות עולם את מצוות ה' שנצטוו בהן באותו המעמד. הרמב"ן מפרש את דברי משה כפשוטם, ואף רואה בהם ציווי פורמלי:

הכתוב הזה לפי דעתי מצות לא תעשה, הזהיר בה מאד, כי כאשר אמר שנזהר בכל המצות ונשמור החוקים והמשפטים לעשותם, חזר ואמר רק אני מזהירך מאד להשמר ולשמור עצמך מאד מאד לזכור מאין באו אלקי המצות, שלא תשכח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראו שם עיניך הקולות והלפידים את כבודו ואת גדלו ודבריו אשר שמעת שם מתוך האש, ותודיע כל הדברים אשר ראו עיניך במעמד הנכבד ההוא לבניך ולבני בניך עד עולם. ופירש הטעם כי השם עשה המעמד ההוא כדי שתלמדו ליראה אותו כל הימים ואת בניכם תלמדון לדורות עולם, אם כן עשו אתם ככה ואל תשכחו אותו. והנה קודם שיזכיר הדברות שנאמרו שם [בהמשך הפרשה], הזהיר במצות לא תעשה שלא נשכח דבר מן המעמד ההוא ולא נסירהו מלבנו לעולם, וצוה במצות עשה שנודיע בו לכל זרענו מדור לדור כל מה שהיה שם בראיה ובשמיעה.

על פי הרמב"ן יש בפסוקים אלה שתי מצוות: מצוות לא תעשה האוסרת על כל אחד מבני ישראל לאורך כל הדורות לשכוח את המעמד הפלאי, ומצוות עשה המחייבת כל אחד מבני ישראל לדורות להודיע לזרעו את עצמת החוויה שחשו בני ישראל בעת התגלות ה' אליהם בהר סיני. ציווי זה הוא אכן יסוד מרכזי בקיומו של עם ישראל לאורך הדורות. הוא שמבטיח את המשך המסורת ומשמר את חוויית ההתגלות האלוקית כחוויה חיה ומשמעותית בעבור כל צאצא המצטרף לעם ישראל. הגמרא במסכת קידושין לומדת מפסוקים אלו דברים נוספים: **דתניא: 'ולמדתם אותם את בניכם' אין לי אלא בניכם, בני בניכם מניין? ת"ל 'והודעתם לבניך ולבני בניך'. אמר רבי יהושע**

בן לוי כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני שנאמר 'והודעתם לבניך ולבני בניך' וסמך ליה 'יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב'. (בבלי קידושין ל.)

הברייתא כאן לומדת מהפסוקים שלנו שהחובה להעביר את מעמד הר סיני לדורות הבאים אינה מתמצה רק במסירת החוויה הרגשית של אותו מעמד אלא גם בהעברת תכניו. כלומר חובה על האב ללמד את בניו את התורה ומצוותיה. בנוסף, לומדת הברייתא מכאן מצווה מיוחדת על סבים ללמד את התורה לנכדיהם. האמורא ריב"ל אף רואה במעמד המיוחד הזה של סב המלמד את נכדו תורה, שחזור של קבלת התורה במעמד הר סיני! על מנת להבין את הערך המיוחד של לימוד התורה לנכדים, יש להבין את כוונת המלים "מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר סיני". מי הוא זה שהכתוב מעלה עליו כאילו קיבל את התורה מהר סיני? אפשרות אחת היא שמדובר על בן הבן. על אף שלא נכח במעמד הר סיני, כשלומד הנכד מפי סבו – שהוא קרוב יותר בזמן למעמד קבלת התורה, זוכה הוא ללימוד תורה ברמה עמוקה יותר ולחשיפה ישירה יותר לתורה. ולכן מעלה עליו הכתוב כאילו הוא, הנכד, קיבלה בעצמו מהר סיני. אפשרות אחרת להבנת דברי ריב"ל היא שמי שמעלין עליו כאילו קיבלה מהר סיני, הוא הסב המלמד את נכדו תורה וזוכה להעבירה לא רק לדור הבא אחריו אלא גם לדור שלאחר מכן. הוא שזוכה להגשים את כוונת הקב"ה במעמד הר סיני: "אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לְיָרְאָה אֶתִּי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאָדָמָה וְאֵת בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן". אותו סב מתחבר לשרשרת הדורות ומחבר אליה את זרעו אחריו, ובכך הוא מאפשר את המשכיות המסורת שראשיתה בהר סיני, ולכן מעלין עליו כאילו קיבל את התורה ישירות במעמד הר סיני.

מהרעיון הזה נוכל ללמוד כי קיומה הנצחי של מסורת עם ישראל תלוי בקשר המשפחתי הבין-דורי. קשר זה בין הדורות הוא המפתח להעברת השלשלת. כאשר החוויה הדתית הרגשית, ידיעת התורה ואף עצם הגשמת מצוותיה מועברים מן הסב לנכדיו – מתחזק החיבור בין עם ישראל למורשתו, ומעמיק הקשר הפרטי והלאומי בין עם ישראל לאלוקיו. בדורנו זוכים סבים וסבתות רבים לחיות לצד נכדיהם (שלא כמו בדור קודם – כשעלה הכורתי על משפחות עם ישראל – ונכדים רבים נותרו ללא כל קשר לסביהם ולדורות הקודמים). יש בידינו הזדמנות לטפח את הקשר הבין דורי, להעביר לנכדינו חוויות, ידיעות ואירועים – ובכך לחזק במו ידינו את שלשלת המסורת של עם ישראל לדורותיו. "והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב".

ראובן ורבר, חבר קיבוץ כפר עציון, משמש כרכז תקשוב בתיכון 'נווה חנה' לבנות, מנהל פורטל בינלאומי לחינוך יהודי של מכון 'מופת' וסב ללמעלה משני תריסר נכדים חמודים.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il